

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Prolegomena sex, & duos priores libros De Necessitate Divinæ
Gratiæ Ad Honesta Opera

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1620

Cap. I. De nominibus naturæ, & liberi arbitrij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94086)

PROLEGOMENVM I.
DE REQVISITIS AD
FORMALEM LIBERTA-
TEM, ET VSVM LI-
BERVM.
 CAPVT PRIMVM.

De nominibus natura, & liberi arbitrij.

QUIA libera natura gratiæ fundamentum est, & gratia perfectio, & sanitas est naturæ, ideo disputatio de gratia cognitionem aliquā talis naturæ supponit, propter quod solent gratia, & natura, seu liberum arbitrium, non tantum in disputatione ipsa, sed etiam in titulo totius operationis coniungi, sicut Augustinus librum vnum de Natura, & gratia, & alium de Gratia, & libero arbitrio scripsit. Propter hanc ergo causam necessarium est in ingressu huius materie supponere, quid nomine naturæ, & liberi arbitrij intelligamus. Nam Philosophi in libris de Phisico auditu de natura disputant, prout principium est motus, & quietis; in præsentem verò non in ea latitudine sumitur, sed prout dicitur per antonomasiam de intellectu, seu rationali natura, quæ principium est moralium operationum, quibus æterna beatitudo comparatur, vel amittitur, ad quem finem sola intellectualis natura per gratiam ordinatur. Et ideo dixit Augustinus lib. 1. contra Iulian. cap. 3. solam rationalem naturam esse gratiæ capacem. Loquitur autem de rationali prout intellectualem complectitur, quis tam Angelica, quam humana natura capax est diuinæ gratiæ, quia vtraque libera est, Gratiam autem (ut ait Bernar. de Gratia & libero arbitrio) nec dare potest nisi Deus, nec capere nisi liberum arbitrium, id est, natura libera, illa enim indiget, ut supernaturalem finem assequatur. Quia verò humana natura & nobis est magis familiaris, & pluribus titulis, ac modis indiget gratia, quam Angelica, ideo de rationali natura sermonem semper faciemus, doctrina verò facile poterit ad Angelicam cum proportionem applicari: nam ubi ratio diuersitatis interuenierit non difficile intelligetur, eamque indicare curabimus. Non loquimur autem nunc de natura humana prout à supposito distinguitur, nec de statu illo plus quam humano, quem in diuino Verbo per hypostaticam vñionem obtinuit: nam prior naturæ speculatio metaphysica est, nihilque ad præsentem causam spectat, alacrius vero mysterij consideratio altior est.

Prima Pars.

quam suo loco pro viribus prosecuti sumus. In præsentem ergo natura humana, quatenus in persona creata capax est gratiæ, illaque ad bene operandum, & ad suum finem consequendum indiget, consideratur.

Est autem vltius aduertendum gratiam perficere naturam, præcipue quatenus humanorum, ac liberorum actuum principium est. Vnde fit, ut liberum arbitrium, & gratia tam sint habitudine, & officio coniuncta, ut non possint disputatione se iungi, ut satis indicauit Augustinus, dicens. *Si non est Dei gratia, quomodo Christus saluat mundum. & si non est liberum arbitrium, quomodo indicat mundum.* Et lib. 2. Hypognotice. cap. 11. *Neque gratia sine libero arbitrio facit hominem habere beatam vitam, nec liberum arbitrium sine gratia, & Bernardus de Grat. & libero arbitrio. Tolle liberum arbitrium, non erit quod saluetur, tolle gratiam, non erit, unde saluetur.* Vnde præcipua huius materie difficultas in concilianda gratiæ necessitate, ac efficacia, cum libertate arbitrij posita est, & ignorantia huius cōcordiæ fere omnium errorum, qui in hac materia fuerūt, radix, & origo fuit. Oportet ergo ante significationem gratiæ, quid nomine libertatis, & liberi arbitrij significetur, præmittere.

Et in primis præmittenda est distinctio triplicis libertatis, quam hic tradit Hugo Victorin. in Sum. sentent. tract. 3. cap. 9. *Est namque (ait) triplex libertas à necessitate, à peccato, à miseria.* Nos vero aliter illa membra numeramus, est enim libertas à seruitute, à coactione, & à necessitate: ex quibus sola hæc tertia est illa, quæ est à propria libertas moralis ad humanos actus laude, & necessitate, reprehensione, præmio, aut pœna dignos necessaria: unde illa sola simpliciter nomen libertatis meretur: reliquæ enim eatenus libertates appellantur, quatenus alicui necessitati opponuntur. Seruitus enim quandam parendi necessitatem inducit, & ideo carentia seruitutis libertas appellatur Romanor. 8. *Lib. Roman. 8. berabitur à seruitute corruptionis.* Potest autem seruitus esse vel peccati, vel pœnæ: sicque carentia culpæ, & remissio pœnæ dici potest libertas quædam à peccato seu peccati seruitute, iuxta illud Roman. 6. *Cum serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ, nunc autem liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum in sanctificatione.* Et 2. Cor. 3. *Vbi spiritus Domini ibi libertas.* Vnde etiam 2. Cor. 3. Augustinus 4. de Ciuitat. cap. 3. *Bonus (inquit) homo, etiamsi seruiat, utique homini, liber est, scilicet à peccato:*

A malus

malus autem etiam si regnet, seruus est, nimirum peccati. Et ad eundem modum lib. 14. de Ciuit. cap. 15. dixit, primum hominem peccando amisisse libertatem, quam concupiu. Non enim libertatem à necessitate concupierat, nam illam à principio habuit, & ita neque illam amisit, sed libertatem à subiectione appetit, & hanc amisit, quia & peccati, & pœnæ, & miserie seruus factus est, & contraxit concupiscentiæ inordinationem, & pugnam somitis, quæ seruitus quædam pœnalis est. Atque ad hanc significationem reducitur omnis carentia obligationis, seu debiti, siue à lege, siue à quacunque alia causa proueniat: sic enim dispensatio, vel exemptio à lege, libertas quædam censetur; unde etiam priuilegium nomineliberitatis vocari solet; & cui aliquid debitum remittitur, liberari ab illo dicitur. Siquis autem rectè consideret, tota hæc libertas supponit propriam libertatem à necessitate, quia non est capax propriæ seruitutis, culpæ, aut pœnæ; præcepti, aut obligationis, nisi persona libera in agendo, ideoque sicut propria priuatio supponit aptitudinem, ita seruitus, & obligatio supponunt personam aptam ad operandum cum indifferentia, & absque necessitate. Quia vero operationes à necessitate liberæ possunt esse sub iure alterius, vel sub aliquo onere, & obligatione, ideo cum libertate à necessitate potest esse in operibus necessitas seruitutis, & obligationis, seu (quod idem est) potest quis per legem, vel seruitutem priuari libertate illis contraria, & nihilominus retinere propriam operum libertatem.

4. *Coactum* idem fere est, quod violentum, vtrumque enim est contra internum appetitum patientis, vel operantis, sed violentum generalius dicitur de quocunque motu contrario appetitui, siue elicitio, siue innato: coactum vero proprie dicitur, quando appetitui elicitio, & vitali repugnat, licet interdum soleant voces illæ confundi. Duo ergo ad coactum requiruntur, scilicet, vt ex necessitate fiat, vel sustineatur, & quod sit contra internum affectum, & ita coactio est quædam necessitas, & aliquid ultra illam addit. Vtrumque ex Aristotele 3. Ethicorum capite primo colligitur, dicente, violentum esse, quod est ab extrinseco, passio non conferente vim, id est, resistente aliquo modo, vt omnes exponunt ex eodem Aristotele 2. Ethicorum ad Eud. cap. 8. quia si passum non resistit, motio non erit violenta, etiam si ab extrinseco proueniat. Coactum ergo, vt tale est, non potest esse ab intrinseco, alioqui non esset contra propriam inclinationem, si autem est ab extrinseco, eo ipso necessarium est, quia libertas à necessitate non est in patiendi, sed in agendo, vt infra probabo: ob hanc ergo causam & coactum includit necessarium, & quod non est à coactione liberum, vt tale est, non potest esse à necessitate immune. Propter alias vero conditiones non conuertitur coactum cum necessario, multa enim necessaria sunt, quæ contra internum appetitum non sunt, imo ex illo sæpè nascuntur. Et ob eandem rationem libertas necessitatem excludens vniuersalior est libertate soli coactioni opposita: nam omnis libertas à necessitate est etiam à coactione exempta, non vero è contrario, vt per se notum est: dilectio enim Dei in patria à coactione libera est, non tamen à necessitate.

5. Libertas ergo à sola coactione tantum requirit carentiam violentiæ, ita vt motio, quæ sic libera dicitur, contra internum appetitum non sit, siue ex necessitate fiat, siue non. Talis autem motio si sit voluntatis, dicenda est potius voluntaria, quam libera. Hæc namque duæ proprietates in actibus voluntatis distinctæ sunt, & ideo nominibus etiam sunt distinguendæ, ne verborum ambiguitas disputationem reddat incertam. Potest ergo esse actus hominis voluntarius, ac subinde à coactione liber, qui tamen simpliciter liber à necessitate non sit, vt in amore, quo Deus se amat, & quo Spiritum sanctum producit, & quo beati diligunt Deum, & in actibus indeliberatis volun-

tatis, & in affectibus appetitus sentientis videre licet. Ratioq; satis constat ex dictis, his adiunctis, quæ de ratione voluntarij Aristot. & D. Thom. tradiderunt. Voluntarium enim dicitur, quod est ab interno principio cum cognitione, quæ ratio tota potest in actu reperiri, quamuis ex necessitate fiat, quia sola necessitas non excludit cognitionem, nec conformitatem cum appetitu innato, vel elicitio. Unde etiam ortum habuit communis illa Theologorum doctrina, voluntati in actibus elicitis non posse vim, aut coactionem inferri, etiam si necessitatem pati possit. Nam coactio excludit voluntarium, illi enim directe opponitur, non potest autem actus esse à voluntate, & non esse voluntarius, quia non potest non esse à principio intrinseco cum cognitione, nec potest simul esse voluntarius, & coactus, quia hæc duo opponuntur & immediatam contradictionem inuolunt: necessitas autem non inuoluit illam oppositionem cum voluntario, quia necessitas ipsa potest esse voluntaria, seu interno appetitui conformis, vt dictum est.

Duo autem in hoc sunt, quoad modum loquendi, aduertenda, quoniam ad intelligendas sententias Patrum erunt necessaria. Vnum est coactionem duplicem esse, vnam simpliciter, quæ absolutam, & inuitabilem necessitatem contra internū affectum infert; alia secundum quid, qualis est, quæ per pœnas, vel timores fit, quæ non absolutam necessitatem, sed secundum quid, scilicet, ad vitandum tale incommodum, inducit. Prior ergo coactio est, quæ omnino repugnat actui elicitio voluntatis, quia eo ipso, quod est elicitus, iam non est coactus, posterior autem coactio esse potest cum absoluta voluntate, imo & cum libertate, cum absolutam necessitatem non inducat, & ideo licet interdum coactio, aut violentia vocetur, vt patet ex August. lib. 1. contra Gaudent. c. 25. & epist. 48. simpliciter, & absolute coactio non est, sed alius mali prohibitio, vt dixit idem Aug. l. 2. contra Iul. Petilian. c. 83.

Aliud animaduertendum est, interdum voluntarium actum ita esse necessarium simpliciter, vt ipsa necessitas ab intrinseco sit, ac subinde conformis sit inclinationi, & perfectioni naturali ipsius voluntatis, & tunc actus licet sit necessarius ita est voluntarius, vt nullo modo dici possit violentus, vel coactus, quia nullo modo repugnat interno appetitui, neque elicitio, quia actus, vt supponitur, voluntarius est, nec innato, quia ipsa necessitas non est etiam voluntati, eiusve innatæ inclinationi contraria, vt supponitur. Et hoc modo amor Dei in beatis est necessarius sine vilo genere coactionis aut violentiæ, & affectus appetitus sentientis possunt in eodem ordine poni propter eandem rationem. Aliquando vero actus voluntarius potest esse necessarius tantum ab extrinseco efficiente, sed quasi impellente, & tunc licet actus sit voluntarius, & ideo non possit dici absolute coactus, nihilominus cum necessitas ipsa non sit conformis naturali conditioni, & inclinationi voluntatis, eo quod sit tantum ab extrinseco, actus sic necessarius interdum solet aliquo modo violentus dici, saltem secundum quid, quia est contra modum connaturallem, & contra quandam innatum appetitum. Et hoc modo necessitas immissa voluntati in actibus de se liberis vocari solet à Patribus coactio quædam, & conuerso actus simpliciter liber vocari solet spontaneus, & voluntarius, vtiq; perfecte, & extrinsecam necessitatem interno appetitui, seu inclinationi voluntatis repugnantem excludens.

Liberum ergo in præsentī vocatur, quod à necessitate liberum est: dici autem solet & de facultate operandi absq; necessitate, & de ipsa actione. Priori modo denominatur arbitrium liberum, quod dicitur esse facultas voluntatis, & rationis, vtiq; ad operandum in indifferentia, & dominio actionis, ita vt in manu eius sit velle, aut nolle exercere, vel sustinere actionem. De quo dixit August. lib. 2. de Pecc. merit. & remiss.

Aristot. 3. Ethicorum cap. 1. D. Thom. 1. 2. q. 6. Ar. 1. 2.

6. Duo aduertenda quoad modum loquendi necessitatis ad intelligendos Patres. Primum.

7. Secundum quod est obiectum seruandum.

8. Liberum à necessitate dici solet, & de facultate operandi absq; necessitate, & de ipsa actione.

Quæ sint necessaria, ut potentia sit libera, & libere operetur.

remis. cap. 18. *Esse voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus homo bene, & male uti potest. Atque in hoc sensu de fide certum est, hominem esse hoc modo natura sua liberum, seu habere aliquam facultatem à necessitate liberam in operibus suis, non solum naturalibus, sed etiam supernaturalibus, ut aperte definit Concilium Tridentinum sessione 6. capit. 5. & can. 5. & 6. & Scripturis, & rationibus probat late August. lib. de Grat. & liber. arbit. & latius moderni de hac materia scribentes, & nos brevius in libro 1. de Auxil. à princip. Præcipue vero videri possunt eruditæ disputationes Cardin. Bellarmini in tota controuersia de Grat. & lib. arb. cum Præfatione.*

9.
Vnde liber
actus deno-
minatur.

Hinc etiam actus, qui ab hac facultate libera procedit, liber denominatur: oportet autem, ut ab illa, ut indifferens est, procedat. Non enim defuerunt aliqui moderni Catholici, qui negauerint ad libertatem actus esse necessariam indifferenciam, seu carentiam necessitatis, sed satis esse carentiam coactionis: sed hæc sententia reprobata est inter assertiones Michaelis Baii assert. 39. & 41. & in libr. 3. ex professo refutabitur. Ut ergo actus sit verè liber, non satis est, quod sit voluntarius, seu non coactus, sed etiam ut non sit necessarius simpliciter, ac proinde, ut procedat à potentia libera, ut indifferenciam, & libertatem retineat, ut in ipso vfu, & exercitio libera, & integra potestate sua finatur operari, ita ut in manu eius sit inter contraria, vel contradictoria eligere, vel operari, aut non operari. Quia ut actus sit liber, necessarium est, ut procedat à facultate libera, ut libera est; non procedet autem à potentia libera, ut talis est, nisi expeditam habeat suam facultatem, quoad utramque partem, utique operandi, & non operandi. Quid enim proderit ad libertatem talis actus, quod potentia innata habeat indifferenciam, si in ipso vfu impediatur? Quapropter supposita distinctione data de duplici necessitate, altera ab intrinseco per naturalem determinationem potentie ad vnum; alia ab extrinseco per impulsu alicuius extrinseci agentis: prior repugnat non solum actui, sed etiam facultati liberi arbitrij, & ideo fieri non potest, ut potentia libera tali necessitati subdita sit respectu eiusdem obiecti, quia contradictionem inuoluit, ut per se notum est. Posterior autem necessitas non repugnat facultati liberæ, ut nunc suppono, ut paulò post probabo, repugnat autem actui libero, quia, ut talis sit, oportet, ut procedat à potentia, ut libera, vel quoad specificationem, vel saltem quoad exercitiu, iuxta modum, quo actus liber fuerit, quia non habet quod sit liber, nisi per denominationem à suo proximo principio. At verò si actus procedat à potentia necessitatem patiente, siue per intrinsecam necessitatem potentie determinatæ ad vnum, siue per extrinsecam necessitatem immisissam potentie de se libera, iam impeditur, & tollitur libertas actus; ita ut liber dici non possit, nec laude, vel vituperio dignus, quia non procedit à potentia, ut libera est, nam ipsa non valet necessitatem illam auferre, vel præuenire, & ideo non potest illi imputari, quod tali modo, & non alio operetur. Quam doctrinam satis clare docuit Concilium Trident. loco citato, & necessaria omnino est ad saluanda omnia, quæ de humanis actionibus, earumque libertate Scriptura docet. Idemque censio in hoc puncto non esse dissensionem inter Catholicos, licet in modo explicandi, & defendendi hanc libertatem possit esse aliqua diuersitas.

Part. I.

Quæ necessi-
tas repugnat
actui liberi
arbitrij, eius
que facultate
in quæ re-
fertur.

In superiori capite solum voces, seu loquendi modos explicauimus, nunc vero aliquid de re ipsa addendum, & fundandum est, ut posita in gratia auxilijs explicandis, & cum libertate arbitrij conciliandis solide, & efficaciter procedere possimus.

Primum igitur omnium statuimus, de ratione potentie formaliter liberæ esse, ut quatenus talis est, sit potentia actiua. Est certa, & communis assertio, De ratione quam probare possumus primo ex Scriptura, vbi-
*potentia for-
maliter libe-
ra, quæ talis
est, ut sit po-
tentia acti-
ua.*
Eccl. 15.
Zachar. 4.
Apo. 3.
niam intrabo ad illum: nam verbum aperiendi efficienciam includit. Ad denique 2. Petr. 2. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Et similia passim occurrunt. Secundo id probamus ex Concilio Tridentino sessione 6. cap. 5. vbi cum dixisset, homines vocari à Deo per gratiam, ut eidem gratia liberè assentiendo, & cooperando in ipsum Deum conuertantur, explicat illam liberam cooperationem dicens. *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui & illam abicere potest. Neque tamen sine gratia mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit.* Et ideo in can. 4. damnat dicentes, *liberum arbitrium nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, aut nihil omnino agere, mereq; passiuè se habere.* Ergo ex sententia Concilij potentia passiuæ ad liberum vsum non sufficit; est ergo libertas formaliter in potentia actiua.

Tertio idem probatur Patrum auctoritate: Augustinus libro 12. de Ciuitat. capit. 6. & 7. vbi agens de causa actus mali, dicit, ad voluntatem ipsam reduci tanquam ad causam efficienciam, & deficientem. Idemque docet libro 1. de Liber. arbit. à capit. 12. & lib. 3. cap. 1. & 2. Additque cap. 3. *illud esse in potestate nostra, quod cum volumus facimus, quapropter nihil tam in nostra potestate, quam ipsa voluntas est.* Quod repetit, & confirmat libro 1. Retract. cap. 9. & 22. Non dicitur autem aliquid esse in potestate nostra propter potentiam passiuam, sed propter actiuam, quam ipsum hominem potestatis significat. Vnde idem Augustinus libro 1. Retract. cap. 1. recognoscens verba, quæ in quaestione 1. libro 2. ad Simpliciu posuerat. *Quamuis sit in cuiusque potestate quid possit, ait, ideo illa dixisse, quia non dicimus esse in potestate nostra, nisi quod cum volumus sit, vbi primum, & maximum est ipsum velle. Sine illo quippe intervallo temporis præsto est voluntas ipsa, cum volumus.* Vnde etiam lib. 83. Quaestionum quaestione 8. *Moueri (inquit) per se animam sentit, qui sentit in se esse voluntatem: nam si volumus, non alius de nobis vult, & iste motus anime spontaneus est.* Et quaestione 24. *Nec peccatum, nec rectè factum (ait) imputari cuiquam iuste potest, qui nihil fecerit propria voluntate.* Et hoc modo ait utrumque esse in libero voluntatis arbitrio. Est ergo voluntas libera per potestatem actiuam, quam habet supra suos actus. Sic etiam dixit Damascenus lib. 2. de Fide cap. 25. ideo hominem esse liberi arbitrij, quia in sua potestate habet eas actiones, quas liberè operari dicitur. & ideo omnem deliberationem actionis causa suscipi. & addit in cap. 26. *In nostra potestate sunt ea, quæ liberum nobis est facere, vel non facere.* Et alia, quæ prosequitur, per quæ omnia docet libertatem in nobis esse per actiuam potestatem. Idem sit